

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ COĞRAFYA ÜNİTELERİNDE ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENME YÖNTEM TERCİHLERİ

Ayşe Işıl GEL¹
ayseisilgel@gmail.com

Yrd. Doç. Dr. İsmail TAŞLI²
tasli3160@hotmail.com

Öz

İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde coğrafya alanını doğrudan veya dolaylı ilgilendiren üniteler vardır. Bu üniteler içinde geçen kavramlar genellikle giriş ve ezber düzeyinde kaldığında coğrafi algı sorunları ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda öğrencilerin bu derse ait kazanımlara nasıl ulaştıklarının bilinmesine ihtiyaç vardır. 2014-2015 Eğitim- öğretim yılında Manisa il merkezi ortaokullarında bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya bu dersi okuyan 5-6 ve 7. Sınıf öğrencilerinden seçilen denekler dâhil edilmiştir.

Oransız küme örnekleme yöntemine göre seçilmiş 90 öğrenciye “Coğrafya konularını hangi yöntemle öğreniyorsunuz?” ve “Bu yöntemi nasıl belirlediniz?” sorularını içeren bir form verilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim modeli kullanılan araştırmada elde edilen sonuçlar, yüzde (%) ve frekans (f) ile ifade edilmiştir.

Araştırmaya 90 öğrenci dâhil edilmiş olup Ortaokul sosyal bilgiler dersinin okunduğu 5,6 ve 7. Sınıf öğrencilerinden örneklem evrenden basit tesadüfi, oransız küme örnekleme yöntemi ile belirlenmiş ve her sınıf düzeyinden 30 öğrenci araştırmaya dâhil edilmiştir.

Araştırma kapsamında öğrencilere tercih ettikleri öğrenme yöntemi, ezberleme durumları, yöntemi belirlemede neyin etkili olduğu sorularına cevap vermeleri istenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %55,5’inin çeşitli yollarla coğrafyanın mantığını kavramaya çalıştığı, %38,8’inin ise coğrafyanın mantığını kavramanın yanında ezberleme yoluna gittiklerini belirtmektedirler. Burada öğrenmenin bireysel bir eylem olduğu gerçeğini yansıtan bir diğer dikkate değer bulgu öğrencilerin % 81,1 nin kazanımlara ulaşırken öğrenme yöntemleri açısından kendi tercihlerinin ön plana çıkmış olmasıdır.

Anahtar Sözcükler: Coğrafya Öğretimi, Coğrafya Algısı, Ezberci Öğretim.

¹Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi, ayseisilgel@gmail.com

² Celal Bayar Üniversitesi Öğretim Üyesi tasli3160@hotmail.com

Not: Bu çalışma Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi VII. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresinde (08-10 Mayıs 2015) bildiri olarak sunulmuştur.

STUDENTS' LEARNING METHOD PREFERENCES IN GEOGRAPHY UNITS OF SECONDARY SCHOOL SOCIAL STUDIES COURSE

Abstract

Units involving directly or indirectly relevant subjects on geography field take place in Elementary social studies lesson. When the concepts in these units remain at the level of beginning and memorization, geographical perception on problem emergence.

Thus, how students acquire the learning outcomes of the courses should be cleared. A research on this subject was carried on in 2014-2015 academic year in Secondary schools of center Manisa. Chosen subjects from 5,6, and 7th year students are included to experiment group.

A form including the questions "Which method do you use to learn geography subjects?" and "How do you settle this method?" is given to students chosen according to disproportional cluster sampling method. The results of this search that is carried out by phenomenology model, a qualitative search method, are expressed by percent (%) and frequency (f).

90 students from 5,6 and 7th classes are included in this search and 30 students from each class are chosen randomly due to sampling method.

Students are asked to indicate their preferred learning method, memorization and what is effective in their method determining process.

% 55,5 students indicate that they try to grasp the logic of geography and % 38,8 of students express they also memorize besides grasping the logic. At this point, another point reflecting that learning is an individual activity is that % 81,1 of students prefer their own methods in order to gain the learning outcomes.

Keywords: Teaching Geography, Perception of Geography, Rote Learning

GİRİŞ

İnsanın coğrafya öğrenimine ihtiyacının yaratılışından geldiğini söyleyen Şahin (2003: 29)'e göre bütün insanlar, yeryüzünde bulunan farklı yerleri, farklı insanları, kendisiyle yaşadığı yer arasındaki mekânsal ilişkiyi algılamak, anlamak ihtiyacı duyarlar. Coğrafyayı tanımlarken de zaten herkesin üzerinde durduğu ortak tanımlardan birisi coğrafyanın; insan-yaşanılan bölge-çevre incelemesinde dünyanın fiziksel ve kültürel boyutlarını bir arada düşünen bütünleştirici bir bilim olduğudur (ÖNAL Hakan, GÜNGÖRDÜ Ersin 2008).

Yukarıdaki tanımdan yola çıkarak diyebiliriz ki coğrafya; sadece yaşanılan mekân ile sınırlı olmayıp sorunu veya olayları küresel boyutta da düşünebilme becerisi elde etmeye yaramaktadır ki coğrafi algı gelişimi sağlanmış olsun. Coğrafi algının gelişimi için(Aktaran: ÖNAL Hakan, GÜNGÖRDÜ Ersin 2008 Geography Education Standards Project)Beş coğrafi becerinin gelişmesinden söz edilir. Bunlar; Coğrafi sorular sorma, Coğrafi bilgiler kazanma, Coğrafi bilgileri düzenleme, Coğrafi bilgileri analiz etme, Coğrafi sorulara cevap verme diye sıralanmaktadır.

Ancak coğrafyanın farklı disiplinlerle güçlü kavramsal bağlar oluşturması, coğrafya kavramına yönelik farklı algı ve tanımlamaların oluşturulmasına da neden olmaktadır. Bu algılamaların bir kısmı doğal ortama yönelik mekânsal bir algıyı, bazıları ise toplum ve zaman algısı biçiminde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla coğrafya öteden beri çoklu bakış açılarıyla ilişki içinde olmuştur. Mekân ve yerin coğrafyasının anlaşılması, insanların çevresel bilgiyi algılaması, düzenlemesi, tecrübe etmesi ve ona anlam vermesine bağlı olduğu kadar onu kullanarak ona uygun davranmasına da bağlıdır (Özgen NURETTİN 2011).

Sonuç olarak fiziki çevre, beşeri çevre ve ekonomik çevre içinde çok farklı alt dallara ayrı-

lan coğrafya öğretimi konuları öğrenciler için sıkıcı bir öğretim alanına dönüşebilmektedir. Nitekim(Aktaran: ÖNAL Hakan, GÜNGÖRDÜ Ersin 2008Lacoste (1998: 11) coğrafyanın, sıkıcı ve anlamsız bir bilim dalı haline geldiğinden bahsetmektedir. Gereğesini de herkesin bildiği gibi coğrafyada anlayacak bir şey yoktur, sadece ezberlemek gerekir ne olursa olsun son yıllarda öğrenciler, artık her ülkenin ve bölgenin yer şekillerini, iklimini, akarsularını, bitki örtüsünü, nüfusunu, tarımını, kentlerini, sanayi kollarını sıralayan bu derslere ilgisiz kalmaktadır. Öğrencileri bu ilgisizliğe iten nedenlerin en önemlilerinden bir diğeri de coğrafya konularının kazandırılmasında kullanılan ve öğrenciyi pasif kılan yöntem, teknik ve stratejilerdir” diye belirtmektedir.

Bir olay ya da objeye verdiğimiz anlam, yaşantılarımızla kazandığımız beklentiden etkilenir. Pek çok derste olduğu gibi coğrafya dersinde de öğrenciler, derse başlamadan önce genellikle kendilerinden daha üst sınıftaki arkadaşlarından dersin ve öğretmenin nitelikleri hakkında bilgi alırlar. Eğer, “ders zor bir dertir” biçiminde bilgi almışlarsa, bu durumdan öyle veya böyle etkilenirler. Ders gerçekten zor olmasa bile, algılamaları bu beklentiden etkileneneğinden, dersi anlamakta zorlanabilirler(Senemoğlu, 2003, 298). Coğrafya çok fazla kavram içerdiği için öğretmenler öncelikle bu kavramları ezberletmeyi tercih edebilmekte ve hatta sınavlarda kavram ağırlıklı sorular sorulabilmektedir. Ezberleme ise genellikle kavram kargaşalarına ve kavram yanlışlarına yol açabilmektedir.

Algı bir dersin ya da konunun sevilip sevilmeyeceği, o derse ya da konuya ilgi duyulup duyulmayacağı konusunda altyapı oluşturur. Dolayısıyla algı, konunun ya da dersin öğrenilmesinde önkoşul niteliği taşır. Bir olay ya da bir nesnenin varlığı üzerine duyular yoluyla edinilen yalın bilinç durumu olan algı (www.tdk.gov.tr) ezbere dayalı bir coğrafya

öğretiminde istenilen biçimde gerçekleştirilemez. Çünkü bir şeyi algılayabilmek için öncelikle duyumlara gereksinim vardır. Coğrafya bu duyumlar açısından beş duyunun tamamına şiddetle ihtiyaç duyan derslerin başında gelmektedir.

Yaşantılarımızın ham maddesi olan duyumların sürekli yorumlama yani anlamlı hale gelmesi gerekir ki bu süreç istenilen biçimde geliştikçe coğrafi algıdan (Morgan, 2005,) söz edebiliriz. Coğrafi algının gelişmesine bağlı olarak öğrencinin seçeceği öğrenme yöntemi de belirgin hale gelecektir. Senemoğlu'na göre (2003) bize gelen yeni uyarıcılara verdiğimiz anlamlar, büyük ölçüde geçmişte edindiğimiz yaşantılara dayalıdır. Coğrafya ile ders anlamında ilk defa karşılaşacak bir öğrencinin coğrafyaya ilişkin algısı diğer öğrenciler ya da çevresindeki büyüklerden duydukları yoluyla oluşabileceği gibi daha önce karşılaştığı metinler yoluyla da oluşabilir. Sosyal bilgiler dersi içinde daha önce coğrafya konusu ile karşılaşmış bir öğrencinin de kendi deneyimleri üzerine bir algı oluşturması olasıdır. Bu durumda, öğretmenin dersi işleme yöntemi, tutum ve davranışları bu algı üzerinde etkilidir.

Bu bağlamda denilebilir ki öncelikle öğretmen ve öğrencilerin niçin coğrafya öğreniyoruz sorusunu cevaplandırmaları gerekir (L.James Barth, Demirtaş). Temelde pozitif bir bilim olan coğrafya, bazı araştırma konuları bakımından fen bilimlerine, bazılarında ise sosyal bilimlere yaklaşır. Uyguladığı düşünce sistemini, ilkeleri ile şekillendirir ve coğrafi mantıkla yorumlayarak toplumun sosyal, ekonomik ve teknik sorunlarını çözümlenmeyi kolaylaştıran öneriler getirir (Doğanay Hayati, 1989). Bu nedenle coğrafyanın eğitim sistemimiz içinde ilköğretimden üniversiteye kadar aslında çok özel bir yerinin olması gerekir.

Bilindiği üzere zaman içinde, özellikle teknolojik ve ekonomik gelişmeler, dünyamızı bir köy hâline getirmiş, uzaydaki aynı gezegenin

yolcuları olarak insanlar ve ülkeler birbirlerini coğrafi yönden daha iyi tanımak zorunda kalmışlardır. XXI. yy.ın dünyasında coğrafya öğretimi daha önemli bir yer alacak ve coğrafya konuları dağınık konular olarak değil, sistemli genellemeler/temalar şeklinde öğretilecektir (Gardner, 1996). Farklı disiplinleri içinde barındıran ve bunların sarmal bir yapı halinde öğretilmesini amaçlayan sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafya önemli bir yere sahiptir. Coğrafya öğretimi ile öğrencilerde coğrafi bilinç ve becerilerin gerçekleşmesi amaçlanır. Bu sayede bireyin yaşamda ve toplum içinde hayata daha sağlam bakabilmesi hedeflenir (Ünlü'den, aktaran; T, Yıldırım, Ü Şimşek, 2016). Bu bağlamda coğrafya öğretiminin öğrencilere değer kazandırmada ve etkili bir vatandaş yetiştirmede çok önemli bir araç olduğu söylenebilir. Nitekim Sosyal bilgiler programının amaçları arasında coğrafya ünitelerini ilgilendiren " Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar" olarak ifade edilen bir amaç yer almaktadır (MEB, Sosyal Bilgiler Programı, 2016) .

Coğrafya eğitiminin etkililiği ve sorunları üzerine yapılan bir araştırmada (Akınoğlu, 2005) coğrafya öğretimde yaşanan sorunları öğretmenden kaynaklanan sorunlar, öğrenciden kaynaklanan sorunlar ve okuldan kaynaklanan sorunlar olmak üzere üç grupta toplamıştır. Coğrafya eğitiminde yaşanan sorunların öğrenciden kaynaklananları aşağıdaki şekilde özetlemiştir:

Öğrencilerin de coğrafyayı ansiklopedik bilgi için öğrenmeye çalışması, Coğrafyanın ders olarak pek dikkate alınmaması, Öğrencilerin temelden bazı bilgileri almamış olması, Dersin günlük hayata tam olarak aktarılamaması, Sınav kaygısı ve buna odaklı bir öğretim ve öğrenim sürecinin oluşması, Öğrenciye aşırı bilgi yüklenmesi, Öğrencinin aldığı veya öğrendiği bilgiyi günlük hayatta kullanmasının yetersizliği,

Coğrafya eğitiminin dağ, nehir, ova, başkent isimleri ezberlemenin ötesine gitmemesi veya öğrencinin böyle algılamak istemesi, Coğrafyada kullanılan bilgilerin özellikle ekonomik ve benzeri istatistiklerin değişmesi ve buna uygun olarak güncel bilgileri kullanmadaki eksiklikler, coğrafya öğretiminde öğrenciye dönük en önemli sorunlar olarak ortaya çıkmıştır. Bir başka araştırmada lise öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarını incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin orta düzeyde tutuma sahip olmalarının gerekçesi olarak coğrafya konularının günlük yaşamla bağlantı kurulmaması olduğu değerlendirilmesine ulaşılmıştır (Alım, 2008).

Yine lise öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelenen bir başka araştırmada; kırsal bölgede yaşayan öğrencilerin ve özellikle erkek öğrencilerin coğrafya konularına ilişkin daha olumlu tutuma sahip olduklarını belirtilmiştir (Özgen, Bindak 2009). Esasen coğrafya dersinin temel öğretim sorununun bu dersin amaçlarının, ders programlarının, ders kitaplarının, dersin işleniş şekli ve ezberci öğretimin temel sorun olduğu ve aynı zamanda tüm bunları ezberci eğitimin de bir sonucu olarak görmek gerekir (Sekin, Ünlü 2002)

İlköğretim öğrencilerinin coğrafya konularını öğrenmeleriyle ilgili yapılan bir araştırmada yine öğrencilerin; Coğrafya ile ilgili araştırma yapmadıkları, Günlük hayatta coğrafyanın yeri ve önemine ilişkin fikir sahibi olmadıkları, derste aktif olmamaları, Öğrenme stratejilerini yeterince bilmedikleri, soyut kavramları anlamakta zorlandıkları, Öğrenmenin ezberlemek olduğunu zannettiklerini gerçeği ortaya çıkmıştır (Akınoğlu, Bakır,2003).

Aslında coğrafya, günümüz dünyasından beslenerek öğrencilerin günümüz dünyasını anlamaya yönelik bakış açıları

geliştirmelerine yardımcı olan bir sosyal bilim kaynaklı alan olarak öğrencilere, coğrafya eğitimi ile dünyayı algılama, anlama ve değerlendirme açısından coğrafi bilinç kazandırma çabasıdır (Çifçi, 2016).

Bilginin bugünkü üretim hızı karşısında okullarımızda çok az olgu geçerliliğini koruyabilir durumdadır. Bu nedenle okul yaşantısı, bir anlamda, sadece ezbere ve tüketiciliğe dayalı olursa, boşa gitmiş olacaktır. Çünkü bilgi bizim onu yaymamızdan daha hızlı üretiliyor. Bir bakıma elektronik hızda bilgi üretilirken alışılmış ders kitapları aracılığı ile bilgiyi yaymaya çalışmak pek akılcı olmasa gerek. Bu bağlamda diyebiliriz ki coğrafya da bilginin yapı taşları olan olgu, kavram ve genellemeleri içeren bilginin nasıl üretileceği fikrini yakalamış bir öğrenci modeli oluşturmak zorundayız. Öyle ki artık öğrenciler, görevlerinin bilgi edinmenin yanında bilgi üretmek olduğunu da anlamalıdır. Buna karşılık öğretmenler de bilgi nakletme yerine öğrencilerine bilginin üretilme yollarında yardımcı olma bilincini kazanmalıdırlar (Taşlı, 2000).2005 yılından itibaren yapılandırmacı öğretim modeline geçmiş olmamıza rağmen öğrenciler coğrafi konularda hala öğrendikleri kuru bilgi yığınının ötesine geçememektedirler (Taşlı, 2000). Burada problemin uygulamaya dönük yetersizlikten kaynaklandığı söylenebilir (Şahin, 2001). Görülen o ki coğrafi bilgileri algılama sorunu hala "geleneksel olarak nitelendirilen yöntemlerden" kaynaklanmaktadır (Yaşar, 2005). Öğrencinin öğrenmesi ve onu hatırlaması, ona sunulan kavramların soyut ya da somut olmasına göre, önemli ölçüde değişmektedir. Örneğin bir konu düz anlatım metodu(soyut) ile anlatıldığında, öğrenci anlatılanların ancak % 10'unu hatırlarken, anlatılan konu, kavram ve olgular somutlaştırıldığında tekrar hatırlama oranı% 90' a kadar yükselmektedir (Barth ye Demirtaş,). Bu da gösteriyor ki bir mekân dersi olan coğrafyanın doğru algılanması için öğretmen, kitap ve öğrenci üçgeninin dışına

çıkılmadıkça ezber bir ders olmaktan kurtulamayacaktır.

Coğrafya konularının öğretiminde diğer derslerde olduğu gibi öz yeterlilikte göz ardı edilemez. Öğretmenin öz yeterlilik algısı sınıf yönetiminde oldukça önemlidir. Öğretmenlerin nitelikli biçimde öğretim yapmasında ve öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmede kendi yeteneklerine ve becerilerine ilişkin kişisel yargıları önemli rol oynamaktadır. Öğrenci ve öğretmenlerin öz yeterlilikleri doğrudan birbiriyle ilişkilidir. Öğrenciler iyi işler yaptığında öğretmen; öğretmenler iyi iş yaptığında öğrenciler kendilerini daha yeterli hissederek (Sözcü Ufuk, Oğuz Sibel Aydınözü 2016)

Problem

Coğrafya, eğitim sistemimizde önemli bir ders olarak görünmektedir. Sosyal bilgiler içinde de önemli üniteler olarak ön plana çıkmaktadır. Ancak alınan eğitimin sonunda coğrafi algılama, bilgi ve beceriler ile uygulamalı bir ders olması yönünden yeterli etkinliklerle işlenmediği açıktır.

Bu bağlamda öğrencilerin coğrafya algısının ve derse ait kazanımlara nasıl ulaşmaya çalıştıklarının bilinmesine onların gözüyle anlaşılmasına ihtiyaç vardır.

Alt Problem

- 1-Öğrenciler Coğrafya konularını hangi yöntemle öğreniyor?
- 2-Öğrenme yöntemlerini nasıl belirliyorlar?

AMAÇ

Yapılacak araştırma ile öğrencilerin öğrenme yöntem tercihlerinin belirlenerek bilimsel öğrenme yöntem anlayışında yer alan bireysel öğrenme becerilerinin ortaya konularak öğretmenlerin bu anlamda öğrenci tercihlerini de dikkate almaları açısından önerilerde bulunulacaktır

YÖNTEM

Bu araştırma, öğrencilerin coğrafya konularını öğrenme yönteminden yola çıkarak, coğrafya konularına karşı mevcut algının ortaya konduğu nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma, anlamın nasıl yapılandırıldığı, insanların yaşamlarını ve dünyalarını nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgilidir (Merriam, 2013). Creswell'e (2013) göre ise nitel araştırma yöntemi, bir ana olgu üzerine odaklanmakta ve katılımcıların görüşleri üzerine temellendirilmektedir.

Araştırmada nitel değerler dizisi desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Copley'e göre olgu bilim çalışmaları farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Akt. Büyüköztürk vd., 2014). Bu desende bir olguya ilişkin algı/deneyimlerin ve bu deneyimlerin meydana geldiği ortam ve koşulların neler olduğu sorularına yanıt aranır (Creswell, 2013).

A.Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında, Manisa ilinde orta-okulda öğrenim gören 5, 6 ve 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, evrenden basit tesadüfi, oransız küme örnekleme yöntemi ile belirlenmiş her sınıf düzeyindeki 30'ar öğrenci olmak üzere toplamda 90 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 42 tanesi (% 46,6) kız, 48 (% 53, 3) tanesi erkektir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre sınıf düzeylerine dağılımı tablo 1' deki gibidir.

Tablo1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre sınıf düzeylerine dağılımı

	Kız		Erkek	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
5. sınıf	19	21,1	11	12,2
6. sınıf	16	17,7	14	15,5
7. sınıf	13	14,4	17	18,8
Toplam	48	53,3	42	46,6

Tablo 1'in incelemesinden görüleceği üzere erkek öğrencilerin 19 'u beşinci sınıf (%21,1),16' sı altıncı sınıf (17,7) ve 13 öğrenci ise yedinci (14,4) sınıfta okumaktadır. Kız öğrencilerin sınıflara dağılımı şöyledir. Beşinci sınıf 11 kişi (12,2), altıncı sınıf 14 (15,5) ve yedinci sınıfta 17 (18,8) kişidir.

Sayıtlar

- 1.Öğrenciler soruları doğru anlamışlardır
- 2.Öğrencilerin sorulara içten ve samimi cevap verdikleri düşünülmüştür

VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırmada, veri toplama aşamasında öğrencilerle görüşme yapılması düşünülmüş, ancak zaman bakımından ekonomik olmayacağı gerekçesi ile öğrencilere yöneltilen sorular uzman görüşleri doğrultusunda bir forma aktarılmıştır. Öğrencilerin yaş düzeyleri göz önünde bulundurularak soruların açık uçlu olması yerine, araştırmanın amacı doğrultusunda sorulara cevaplar eklenerek verilecek cevaplarda sınırlandırma yoluna gidilmiştir.

Öğrencilere “coğrafya konularını hangi yöntemle öğreniyorsunuz?” sorusunu yöneltmedeki temel amaç coğrafyanın nasıl öğrenildiğine/ öğrenileceğine dair veri elde etmektir. Bu amaç doğrultusunda soruya “çeşitli yollarla mantığını kavramaya çalışıyorum”, “ezberliyorum” ve “hem mantığını kavramaya çalışıyorum, hem de ezberliyorum” şıkları eklenmiştir.

Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlardan coğrafya konularına ilişkin algıları saptanmaya çalışılmıştır.

Öğrencilere ikinci olarak “bu yöntemi nasıl belirlediniz?” sorusu sorulmuştur. Bu soru ile öğrencilerin coğrafya konularına karşı mevcut algılarının kendi deneyimleri sonucunda mı, yoksa çevreden edindikleri bilgilerden yola çıkarak mı oluştuğunu saptamak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda soruya “kendim belirledim” ve “başkası önerdi” şıkları eklenmiştir. Ayrıca her iki soruda da öğrenciler, belirtmek istedikleri farklı durumları yazmaları konusunda serbest bırakılmışlardır.

Verilerin analizi aşamasında, öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar sınıf düzeyleri ve cinsiyetleri dikkate alınarak değerlendirilmiş, sonuçlar frekans (f) ve yüzde (%) olarak ifade edilmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Öğrencilerin Coğrafya Konularını Nasıl Öğrendiklerine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Öğrencilere yöneltilen “coğrafya konularını hangi yöntemle öğreniyorsunuz?” sorusu ile öğrencilerin öğrenme yönteminden yola çıkarak, coğrafyaya ilişkin algıya ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde elde edilen veriler önce tüm öğrencileri kapsayacak şekilde, sonra da tek tek sınıf düzeyinde, frekans ve yüzde tablosu olarak verilecektir.

Tablo2: Öğrencilerin coğrafyayı öğrenme yöntemine ilişkin veriler

Coğrafya konularını hangi yöntemle öğreniyorsunuz?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Çeşitli yollarla mantığını kavramaya çalışıyorum	50	55,5
Ezberliyorum	5	5,5
Hem mantığını kavramaya çalışıyorum hem de ezberliyorum	35	38,8

Tablo 2'nin incelenmesinden görüleceği üzere araştırmaya katılan öğrencilerin 50 tanesi (% 55,5) çeşitli yollarla mantığını kavramaya çalıştığını beyan etmektedir. Ezberlediğini söyleyenler ise sadece 5 kişi olup 5 kişi olup % 5,5lik bir grubu oluşturmaktadır. Ezberlemekle birlikte mantığını da kavramaya çalıştığını söyleyenler 35 kişi ile % 38,8'lik bir grubu oluşturmaktadır.

Deneklerin %55,5'inin çeşitli yollarla coğrafyanın mantığını anlamaya çalıştığını söylemesi olumlu bir göstergedir. Yine ezberlemesine rağmen mantığını da anlamaya çalışmakta (38,8) da olumlu bir gösterge olarak görülebilir. Sadece ezberlemekle yetinenlerin % 5,5 gibi küçük bir değer oluşturması coğrafya öğretimi açısından olumlu bir göstergedir.

Tablo 3: 5. sınıf öğrencilerinin coğrafyayı öğrenme yöntemine ilişkin veriler

Coğrafya konularını hangi yöntemle öğreniyorsunuz?	Kız		Erkek	
	f	%	f	%
Çeşitli yollarla mantığını kavramaya çalışıyorum	8	42,2	8	72,7
Ezberliyorum	-	-	-	-
Hem mantığını kavramaya çalışıyorum hem de ezberliyorum	11	57,8	3	27,2

Tablo3' te 5. Sınıf öğrencilerinin coğrafya öğretimine yaklaşımı ele alınmıştır. Beşinci sınıf öğrencilerinde salt ezber yapan kız ve erkek öğrenci bulunmamaktadır. Kız öğrencilerin % 42,2 ve erkek öğrencilerin % 72,7 'si çeşitli yollarla mantığını kavramaya çalıştığını söylemektedir. Mantığını kavrama çalışırken ezberlemeyi de dikkate alan öğrenciler ise kızlarda % 57,8, erkeklerde %27,2 dir.

Tablo 4: 6. sınıf öğrencilerinin coğrafyayı öğrenme yöntemine ilişkin veriler

Coğrafya konularını hangi yöntemle öğreniyorsunuz?	Kız		Erkek	
	f	%	f	%
Çeşitli yollarla mantığını kavramaya çalışıyorum	13	81,3	4	28,6
Ezberliyorum	-	-	1	7,1
Hem mantığını kavramaya çalışıyorum hem de ezberliyorum	3	18,8	9	64,3

Altıncı sınıflardan araştırmaya katılan öğrencilerin "coğrafya konularını hangi yöntemle öğreniyorsunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar tablo 4'te verilmiştir. Tablo incelendiğinde kız öğrencilerin 13 tanesinin (%81,3) coğrafyanın mantığını kavrama yoluna gittikleri görülmektedir. Erkek öğrencilerde bu sayı 4'e (%28,6) düşmektedir. Erkek öğrencilerin 9'unun (64,3) coğrafyanın hem mantığını kavramaya çalıştığı, hem de ezber yoluna gittiği görülmektedir. Erkek öğrencilerden sadece bir kişi ezber yoluna gittiğini ifade etmektedir. Bu sınıfta kız öğrencilerde mantığını kavramaya çalışma ve ezberleme 3 öğrenci ile % 18,8 dir.

Tablo 5: 7. sınıf öğrencilerinin coğrafyayı öğrenme yöntemine ilişkin veriler

Coğrafya konularını hangi yöntemle öğreniyorsunuz?	Kız		Erkek	
	f	%	f	%
Çeşitli yollarla mantığını kavramaya çalışıyorum	5	38,5	12	70,6
Ezberliyorum	2	15,4	2	11,8
Hem mantığını kavramaya çalışıyorum hem de ezberliyorum	6	46,2	3	17,6

7. sınıflardan araştırmaya katılan öğrencilerin “coğrafya konularını hangi yöntemle öğreniyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar yukarıdaki Tablo 5’te verilmiştir. Tablo 5’in incelenmesinden görüleceği üzere erkek öğrencilerin 12 tanesinin (%70,6) coğrafyanın mantığını kavramaya çalıştığı, kız öğrencilerin ise 5’inin (%38,5) bu tarz öğrenmeyi tercih ettiği görülmektedir. Yine kız öğrencilerden 6’sının (%46,2) coğrafyanın hem mantığını kavramaya çalıştığı hem de ezber yaptığı görülürken araştırmaya katılan 7. sınıflardan 2 kız (%15,4) ve 2 erkek (%11,8) öğrenci coğrafyayı ezberleyerek öğrendiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin Coğrafya Konularını Öğrenirken Seçtikleri Yöntemi Nasıl Belirlediklerine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Öğrencilere yöneltilen “bu yöntemi nasıl belirlediniz?” sorusu ile öğrencilerdeki mevcut coğrafya algısının nasıl şekillendiğine ilişkin bir fikir edinilmeye çalışılmıştır. Bu soru ile ilgili verilerin analizinde ilk soruyla da bağlantı kurulmuştur.

Tablo 6: Öğrencilerin coğrafyayı öğrenme yöntemine ilişkin veriler

Bu yöntemi nasıl belirlediniz?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kendim belirledim	73	81,1
Bir başkası böyle yapmamı söyledi	17	18,8

Tablo 6 ‘da öğrencilerin öğretimde yöntem belirlemede tercihleri sorulduğunda tüm sınıflar (5,6ve 7. Sınıf) dikkate alındığında 73 öğrenci % 81,1 ile tercihin kendisine ait olduğunu belirtmiştir. On yedi (17) öğrenci ise % 18,9 luk bir oran ile bir başkasından etkilendiğini açıklamıştır. Bu durum coğrafya öğretimi açısından öğrencilerin öz güveni anlamına gelmektedir diye düşünülebilir.

Tablo 7: 5. sınıf öğrencilerinin coğrafyayı öğrenme yöntemini nasıl belirlediklerine ilişkin veriler

Bu yöntemi nasıl belirlediniz?		Kız		Erkek	
		f	%	f	%
Kendim belirledim	Mantığını kavramaya çalışıyorum	7	36,9	6	54,5
	Ezberliyorum	-	-	-	-
	Hem mantığını kavramaya çalışıyorum hem ezberliyorum	9	47,4	2	18,1
Başkası böyle yapmamı önerdi	Mantığını kavramaya çalışıyorum	1	5,2	2	18,1
	Ezberliyorum	-	-	-	-
	Hem mantığını kavramaya çalışıyorum hem ezberliyorum	2	10,5	1	9,0

5. sınıf öğrencilerinin “bu yöntemi nasıl belirlediniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar yukarıdaki Tablo 7’de verilmiştir. Tablo 7’nin incelenmesinden görüleceği üzere kız öğrencilerin 9’unun (47,3) kendi deneyimlerinden yola çıkarak coğrafyanın mantığını kavramaya çalışmanın yanında ezber yaptıkları görülmektedir. Kendi deneyimlerinden yola çıkan erkeklerin 6’sının (%54,5) coğrafyanın mantığını kavramaya çalıştıkları Tablo 7’den çıkan bir diğer sonuçtur. Bu sınıf düzeyinde hiçbir öğrenci yalnızca ezber yapma yoluna gittiğini belirtmemiştir. Buna karşın, coğrafyanın mantığını kavramanın yanında kendi deneyimleri sonucunda ezber yapma yoluna gittiğini belirten öğrencilerin çoğu dikkat çekicidir.

Tablo 8: 6. sınıf öğrencilerinin coğrafyayı öğrenme yöntemini nasıl belirlediklerine ilişkin veriler

Bu yöntemi nasıl belirlediniz?		Kız		Erkek	
		f	%	f	%
Kendim belirledim	Mantığını kavramaya çalışıyorum	11	68,7	2	14,2
	Ezberliyorum	-	-	1	7,1
	Hem mantığını kavramaya çalışıyorum hem ezberliyorum	2	12,5	9	64,2
Başkası böyle yapmanı önerdi	Mantığını kavramaya çalışıyorum	2	12,5	2	14,2
	Ezberliyorum	-	-	-	-
	Hem mantığını kavramaya çalışıyorum hem ezberliyorum	1	6,2	-	-

6. sınıf öğrencilerinin “bu yöntemi nasıl belirlediniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar yukarıdaki Tablo 8’de verilmiştir. Tablo 8 ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde kız öğrencilerin 11’inin (%68,7) kendi deneyimlerinden yola çıkarak coğrafyanın mantığını kavramaya çalıştığı görülmektedir. Kendi deneyimlerinden yola çıkan erkeklerin 9’unun (%64,2) coğrafyanın mantığını kavramaya çalışmanın yanında ezber de yaptıkları Tablo 8’den çıkan bir diğer sonuçtur. Bu sınıf düzeyinde 1 erkek öğrenci yalnızca kendi deneyimleri sonucunda ezber yapma yoluna gittiğini belirtmiştir. Coğrafyanın mantığını kavramanın yanında kendi deneyimleri sonucunda ezber yapma yoluna gittiğini belirten öğrencilerin çokluğu bu sınıf düzeyinde de dikkat çekicidir.

Tablo 9: 7. sınıf öğrencilerinin coğrafyayı öğrenme yöntemini nasıl belirlediklerine ilişkin veriler

Bu yöntemi nasıl belirlediniz?		Kız		Erkek	
		f	%	f	%
Kendim belirledim	Mantığını kavramaya çalışıyorum	4	30,7	9	52,9
	Ezberliyorum	1	7,6	2	11,7
	Hem mantığını kavramaya çalışıyorum hem ezberliyorum	5	38,4	3	17,6
Başkası böyle yapmanı önerdi	Mantığını kavramaya çalışıyorum	1	7,6	3	17,6
	Ezberliyorum	1	7,6	-	-
	Hem mantığını kavramaya çalışıyorum hem ezberliyorum	1	7,6	-	-

7. sınıf öğrencilerinin “bu yöntemi nasıl belirlediniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar yukarıdaki Tablo 9’da verilmiştir. Tablo 9 ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde kız öğrencilerin 5’inin (%38,4) kendi deneyimlerinden yola çıkarak coğrafyanın mantığını kavramanın yanında ezber yaptıkları görülmektedir. Kendi deneyimlerinden yola çıkan erkeklerin 9’u (%52,9) coğrafyanın mantığını kavramaya çalıştığını belirtmiştir. Bu sınıf düzeyinde 1 kız ve 2 erkek öğrenci kendi deneyimleri sonucunda ezber yapma yoluna gittiğini belirtmiştir. 1 kız öğrencide başkasının tavsiyesine uyararak ezber yaptığını belirtmiştir. Coğrafyanın mantığını kavramanın yanında kendi deneyimleri sonucunda ezber yapma yoluna gittiğini belirten öğrencilerin çokluğu bu sınıf düzeyinde de dikkat çekicidir.

I. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal Bilgiler dersi ortaokul 5,6 ve 7. Sınıflarda okutulduğu için her sınıf için 30 öğrenci ankete dahil edilmiştir.

Araştırmaya katkı dâhil edilen öğrencilerin % 53,3 ü (48 9 kız öğrencilerden , % 46,6 (42) erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %55,5'inin çeşitli yollarla coğrafyanın mantığını kavramaya çalıştığı görülmektedir. Ancak öğrencilerin %38,8'i coğrafyanın mantığını kavramanın yanında ezber de yaptığını belirtmiştir.

Öğrencilerin % 81,1'i (73) coğrafya konularını öğrenirken tercih ettiği yöntemi kendi deneyimlerine dayandırdığı görülmektedir. Başkalarından destek alarak yöntem belirleme ise % 18 (17) dir.

Beşinci sınıf öğrencilerinde kızların % 57,8 (11) erkeklerin % 27,3 ü coğrafyanın mantığını kavramaya çalışırken ezberlediğini belirtmektedir. Bu oran 6. Sınıflarda kızlar için 18,3 (3) erkekler için % 64,3 (9) tür. 7. Sınıfa gelindiğinde ise kızlar % 46,2 (6), erkekler % 17,6 (3) tür.

Ayrıca 7. Sınıf kız öğrencilerin 5 15,4 ü ile erkeklerin 11,8 i salt ezberi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Görülen o ki İleri Sınıflara gelindiğinde ezberleme yolunu izleyenlerde dikkati çekmektedir.

Öğrenme bireysel bir eylemdir. Yapılandırıcı öğretimi öğrencilerin sorgulayıcı bir yolla öğrenmelerini esas almaktadır. Bu nedenle öğretmeden ziyade öğrenmenin önemli olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Yani öğrenci merkezli yaklaşımlarla sürdürülen etkinliklerin ön plana çıkması gerekmektedir. Hal böyle olmasına rağmen, ortaya çıkan sonuç coğrafya derslerinin öğretmen-kitap – öğrenci üçlüsü arasında geçen bir süreçle işlendiği düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum sınavlara da yansımakta ve öğrenciler coğrafi tanımları bilmeyi gerektiren sorularla karşı karşıya kalmaktadır.

Ezberlenen kavramlar ise zaman içinde unutulabilmekte ve coğrafi kavram yanlışları veya kavram kargaşalarını ortaya çıkarmaktadır.

Öneriler;

1.Yapılandırıcı öğretimi öğretmenin rehberliğini esas almaktadır. Bu bağlamda öğretmene düşen görev öğrencilerin bağımsız öğrenme becerilerini geliştirecek etkinliklere bol bol yer vermesini gerektirmektedir.

2.Öğretmen, öğrencilere uygulanan sınavlarda ezber dayalı test sınavlarından ziyade açık uçlu sorularla karşılaşmalarını sağlamalıdır

3.Veli toplantılarında, velilere coğrafya dersinin bir ezber dersi değil yakın çevreden başlayarak, genişleyen çevreler mantığı ile öğrencileri kazanımlara ulaştırma dersi olduğu fikri aşılanmalıdır.

4. Okullarda coğrafya dersi hala öğretmen, öğrenci, kitap üçlüsü algısı ile yaygın olarak okutulmaktadır. Okullarda bir sosyal bilgiler laboratuvarı kurularak görsellerin, animasyonların ağırlıklı olduğu bir ders haline getirilmesi sağlanmalıdır.

5. Coğrafyanın mekânı algılama dersi olduğu gerçeğinden hareketle, coğrafyayı doğru anlama ve algılamanın diğer dersleri anlamada kolaylaştırıcı rolü sürekli hatırlatılmalıdır.

6. Yerel yönetimlerin Web sayfaları coğrafi bilgilerde de içermektedir. Bu sitelere ulaşarak bilgilerinden faydalanma yolları sağlanmalıdır.

7. Tüm sınıflar her geçen gün akıllı tahtalarla donatılmaktadır. Bu durum günümüzde gittikçe gelişen CBS. den faydalanmayı da sağlayabilir. Uygun sınıflarda öğrenciler bu sistemi tanımayla yönlendirilmelidir.

8. Coğrafyanın bir çevre dersi olduğu dikkate alınarak zaman zaman çevrede doğal ortamlarda coğrafi inceleme gezilerine yer vermek yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKINOĞLU**, Orhan (2005), "Coğrafya Eğitiminin Etkinliği ve Sorunları", *Marmara Coğrafya Dergisi*, sayı: 12, s.80.
- AKINOĞLU**, Orhan, **BAKIR**, Saliha (2003), "İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Konularını Öğrenmeleriyle İlgili Durum Analizi", *Marmara Coğrafya Dergisi*, sayı:8, s.83-104.
- ALIM**, Mete (2008), "Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları", *Doğu Coğrafya Dergisi*, sayı 19, s. 25-32.
- BÜYÜKÖZTÜRK** Şener, **ÇAKMAK KILIÇ** Ebru, **AKGÜN** Erkân Özcan, **KARADENİZ** Şirin, **DEMİREL**Funda (2014), bilimsel araştırma yöntemleri, pegem akademi, Ankara.
- CRESWELL**, J. W. (2013). *Qualitative inquiry&researchdesign: Choosingamongfiveapproaches* (Thirdedition). New York: Sage.
- ÇİFTÇİ**, Taner (2016). *Coğrafya'da Değer Eğitimi*, Pegem Akademi, Ankara
- DOANAY** Hayati (1989) : *Coğrafya ve Liselerimizde Coğrafya Öğretim Programları, Coğrafya Araştırmaları, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu, Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu, Cilt IX, Sayı 1, 1989, s. 7-24, Ankara.*
- E.WILLIAM** Gardner, (1996) *Sosyal Bilimler Öğretimi*, YÖK/Dünya Bankası, M.E.G.P. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.54626c7a488e8.12001602 [Giriş Tarihi: 08.11.2014]
- GeographyEducationStandardsProject. (1994). *Geographyfor Life: NationalGeographicStandards*. Washington, DC: NationalGeographicResearchand Exploration. s.47.
- L.JAMES** Barth, , **DEMİRTAŞ**, Abdullah (1996): *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, YÖK-WORLD BANK. MEGEP , Ankara.
- MERRIAM**, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. S. Turan (Ed.), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- MORGAN** Clifford T., *Psikolojiye Giriş*, (16. Baskı). Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, yayın no: 05-06-Y-0057-10, MeteksanA.ğ., Ankara, 2005
- ÖZGEN**, Nurettin ve **BİNDAK**, Recep (2009), "Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: Siirt Örneği", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı: 2, s. 421-440.
- ÖZGEN** Nurettin (2011): *Coğrafya Öğretmen Adaylarının CoğrafyaAlgıları*,(TürkiyeÖrneği), <https://www.researchgate.net/publication/301363607>(Erişim; 23.08.2017)
- SEKİN**, Sefa ve **ÜNLÜ**, Mehmet (2002), "Coğrafya Dersinin Temel Öğretim Sorunları", *Marmara Coğrafya Dergisi*, sayı: 5, s.43-53.
- SENEMOĞLU**, Nuray (2003), *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*, 8. Bası, Gazi Kitabevi, Ankara.

ŞAHİN Celalettin. (2001). Orta öğretim coğrafya öğretmenlerinin mesleki sorunları Hakkında bir araştırma. Marmara Coğrafya Dergisi. Cilt: 2, Sayı:3, İstanbul

TAŞLI, İsmail (2000) : Günümüz Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Aktivitelerinin Bilgi Üretimine Dönüştürülmesinde Olgular, Kavramlar ve Genellemelerin Sistematik Kullanımının Sağlanması, meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/145/tasli.htm.Ankara.

TAŞLI, İsmail(2016) : Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Sosyal Bilgiler Öğretiminde Coğrafya Eğitimi), Anı Yayıncılık, Ankara.

SÖZCÜ Ufuk, **OĞUZEL** Sibel Aydınözü (2016) :Duran Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Coğrafya Konularının Öğretimine İlişkin Öz Yeterlilikleri, Marmara Coğrafya Dergisi, 33, s; 155-178, İSTANBUL.

ŞAHİN Cemalettin. (2003) Türkiye’de coğrafya öğretimi, sorunlar ve çözümönerileri, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, ANKARA.

ÖNAL Hakan, **GÜNGÖRDÜ Ersin** (2008) : Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenme, Balıkesir Üniversitesi SosyalBilimler EnstitüsüDergisi, Cilt 11 Sayı 19,s.60-74, BALIKESİR

ÜNLÜ, Mehmet. (2011). Coğrafya derslerinde coğrafi becerilerin gerçekleşme düzeyi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11(4), 2155-2172.

YILDIRIM Tahsin, **ŞİMŞEK Ünal** (2016): Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin Coğrafya alanına Yönelik Öz yeterliliklerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı 34, İstanbul.